

"TALABALARINING BILIM Olishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish"

*Abu Rayxon Beruniy nomidagi
Urganch Davlat Universiteti
Pedagogika va psixologiya kafedrası
o'qituvchisi
Sattorova Gulhayo Shonazar qizi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada talabalarning motivatsiyani inson hulq-atvoriga ta'siri haqida, uning kelib chiqishi, yo'nalishi va faolligini tushuntirib beruvchi psixologik xususiyatga ega bo'lgan sabablar yig'indisi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Motivatsiya, psixologiya, maqsad, stimull, ehtiyoj, istak, faoliyat, mexanizm, ta'lim, spontan o'qitish.*

Абстрактный: *В этой статье студенты расскажут о влиянии мотивации на поведение человека, о совокупности психологических причин, объясняющих ее возникновение, направление и деятельность.*

Ключевые слова: *Мотивация, психология, цель, стимул, потребность, желание, деятельность, механизм, образование, спонтанное обучение.*

Abstract: *In this article, students will talk about the influence of motivation on human behavior, about a set of psychological reasons that explain its origin, direction and activity.*

Keywords: *Motivation, psychology, goal, stimulus, need, desire, activity, mechanism, education, spontaneous teaching.*

Motivatsiya atamasi "Motiv"- atamasiga qaraganda kengroq tushunchaga ega. "Motivatsiya" - hozirgi zamon psixologiyasida hulq-atvorni determinatsiyalovchi omillardir. Bunga, xususan, ehtiyojlar, motivlar, maqsadlar, intilishlarni belgilovchi va hulq-atvor faolligini ma'lum darajada tutib turuvchi, rag'batlantiruvchi jarayon xususiyati sifatida ikkilangan ma'noda qo'llaniladi. Biz motivatsiya tushunchasini birinchi ma'noda qo'llaymiz. Demak, motivatsiya inson hulq-atvori, uning kelib chiqishi, yo'nalishi va faolligini tushuntirib beruvchi psixologik xususiyatga ega bo'lgan sabablar yig'indisi sifatida belgilash mumkin. Motivatsiya – ehtiyoj yoki istak, stimullashtirilgan va yo'naltirilgan xulq- atvordir. "Motivlar – insonni u yoki bu faoliyat bilan shug'ullanishga majbur etuvchi ichki turtki kuchi"dir.

Hozirgi zamon bixevioristlari stimulni tashqi qo'zg'atuvchi sifatida talqin qiladilar va organizmning ichki energiyasini faollashtiruvchi deb hisoblaydilar. Har qanday kasbni egallash, nafaqat egallash, balki uni mahorat bilan amalga oshirishda faoliyatning barcha qonuniyatlari va mexanizmlari amal qiladi. Lekin tibbiyot oliy o'quv yurti talabalarining insonlar salomatligini tiklash yoki tibbiy jihatdan yordamni adekvat tashkil etish bilan bog'liq faoliyatni amalga oshirishlariga majbur qilgan psixologik omillar-sabablar muhim bo'lib, bu sabablarni - faoliyat motivlari deb aytiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida birinchi o'rinda talabaga faqat ma'lum ko'nikma, bilim va malakalarni o'rgatish emas, balki ta'lim jarayonining natijasini aks ettiruvchi shaxsning xususiyatini va individualligini shakllantirish, shaxsning ehtiyojlari va motivlari tizimini ishlab chiqish zarur bo'lib, bu o'z navbatida ta'lim sifatining ko'rsatkichidir. Ideal holda, barcha o'qituvchilar o'zlarining sinf muhitida barcha o'quvchilarni rag'batlantiradigan sharoitda bo'lishini istaydilar, shu bilan talabalar o'zlarini jalb qilishadi va ular eng yaxshi ishlarini oldinga surishlari mumkin. Biroq, ba'zi o'qituvchilar uchun bu qiyin bo'lishi mumkin va buning uchun ular motivatsiyaning ikki turi muvozanatli bo'lishiga ishonch hosil qilishlari kerak.

Motivatsiyaning ushbu ikki turi yondashuv (bu tomonga siljish uchun sababni bildiradi) va qochish (bu uzoqlashish uchun sababni bildiradi). Quyidagi ko'rsatmalar kelajakda talabalarni yanada rag'batlantiradigan motivatsiyani shakllantirishga yordam beradi. Talabalarda motivatsiya hissini rivojlantirishning bir usuli aniq maqsadlarni belgilashdir. Muvaffaqiyatni rag'batlantirish - bu o'qituvchilar o'quvchilarida ko'proq motivatsiya tuyg'usini rivojlantirishning yana bir usuli. Talabalar mavzu bilan kurashayotganini sezganda yoki o'z tengdoshlari bilan taqqoslaganda sinfda o'zlarini orqada qolgandek his qilsalar, umidsizlikka moyil bo'lishadi. Bunday vaziyatlarda o'qituvchilar muvaffaqiyatli bo'lish hech qachon erishib bo'lmaydigan degan fikrni ilgari surish uchun ko'p harakat qilishlari kerak. Talabalar uchun ijobiy fikrlar bildirish yoki takliflar berish ularni g'ayratli bo'lishga va duch keladigan har qanday muammolarni yengishga undaydi. Talabalarni rag'batlantirish haqida gap ketganda, talabalarni rag'batlantirish uchun mukofotlar berish yaxshi, lekin o'qituvchilar tez-tez mukofotlarga ishonishdan uzoqlashishlari ham muhimdir. O'quvchilarni doimiy ravishda mukofotlash har doim ham barqaror motivatsiyani keltirib chiqarmaydi va talabalar o'zlarining ishlariga investitsiyalarni tanlashlari mumkin, agar ularga qandaydir foyda keltirilsa. Muvozanatni yaratishga harakat qiling, shunda talabalar har safar mukofot olishlarini umid qilishdan farqli o'laroq, o'zlari uchun yaxshiroq turtki berishni tanladilar.

E.Yu.Patyaeva ta'lim motivatsiyasi o'quv vaziyatlari asosida turlicha namoyon bo'lishini ajratadi:⁴

- berilgan ta'lim uchun motivatsiya;
- spontan o'qitish motivatsiyasi;
- motivlar va his-tuyg'ular to'qnashuvi sharoitida qaror qabul qilish;
- o'z pozitsiyasini shakllantirish, uni asoslash va himoya qilish, turli pozitsiyalarni hisobga olgan holda qaror qabul qilish,
- harakat qilish qobiliyatini o'zichiga olgan o'quv faoliyati motivatsiyasi va boshqalar.

Oliy o'quv yurtlari talabalarining ta'lim motivatsiyasi muammosini qarasak, mazkur muammoning ko'p o'rganilgan jihatlari quyidagilardir: B.G.Ananiev, T.A.Matis, V.A.Yakunin va boshqalar talabalarning motivatsion sohasi tuzilishidagi aloqa motivatsiyasining o'rnini; M.I.Dyachenko, L.A.Kandibovich, S.L.Kandibovich, L.F.Jeleznyak va boshqalar ta'lim samaradorligi va kelajakdagi kasb talablariga muvofiq ijtimoiy qadriyat motivlarini rivojlantirish o'rtasidagi bog'liqlikni; S.V.Bobrovitskaya, A.N.Pechnikov, G.A.Muxina, M.V.Vovchik-Blakitnayava boshqalar o'qish jarayonida motivlarning o'zgarishi dinamikasini; S.A.Gaponova, E.P.Ilinva boshqalar kursantlarni tayyorlash jarayonini motivatsion qo'llab-quvvatlash masalalarini ilmiy tadqiq etganlar. E.P.Ilinning ta'kidlashicha, institutga kirish, ta'lim olish sabablarini aniqlash amaliy ahamiyatga ega, ya'ni – bu hozirgi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy sharoitlar bilan belgilanadi. Muallifning ta'kidlashicha, ijtimoiy-hayotning boshqa ko'rinishlarida o'z ahamiyatini yo'qotmaydigan doimiy ravishda namoyon bo'ladigan motivlarni ajratib ko'rsatish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining SH.M.Mirziyoyevning "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 05.06.2018 yildagi PK-3775-sonli qarori //http://lex.uz.

2. Karimova B.M, Akramova F.A va boshqalar. Psixologiya. Darslik- T.; TDIU, 2012. – 387 b

3. B.A.Raximov. Psixologiya fanida talabalar kasbiy motivatsiyasini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar taxlili // "Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish,

⁴ B.A.Raximov. Psixologiya fanida talabalar kasbiy motivatsiyasini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar tahlili. Toshkent-2020. 84-85 b

ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish masalalari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy seminari materiallari. Toshkent-2020. 84-85b.

4. Башмаков О.А., Петросов С.Н., Гурдус В.О., Соловев В.В. Профессиональная деятельность современного врача: ее особенности и мотивация // Вестник Всероссийского общества специалистов по медикосоциальной экспертизе, реабилитации и реабилитационной индустрии. – 2014. – №2. – С. 90-94.

5. <https://oliygoh.uz/post/тиббиёт-соҳасидаги-олий-талим-муассасалари>